

DORPSRADEN (achtergrond informatie voor de Oriënterende Bijeenkomst van 10 april 2008).

(deze tekst is gebaseerd op het rapport "Burgerparticipatie, een kader voor discussie" van Twynstra en Gudde uitgebracht in opdracht van de Kerngroep)

Voorafgaand aan het invoeren van dorpsraden is het goed om een aantal zaken te bespreken om helderheid te krijgen over:

- De rol van de inwoners in het algemeen
- De samenstelling van een dorpsraad
- De rol / bevoegdheid van een dorpsraad
- De onderwerpen voor een dorpsraad
- De voor- en nadelen van een dorpsraad

Rol van de inwoners (algemeen)

Voorafgaand aan het instellen van dorpsraden is het goed om te kijken naar de verschillende rollen van inwoners. Deze rollen wekken bij inwoners en bestuurders mogelijk verschillende verwachtingen op. De inwoner kan de volgende voor de discussie relevante rollen vervullen (Beukenholdt- ter Mors, Daemen, Schaap, 2002):

- *Kiezer*: de inwoners kan beslissen over degene die plaatsnemen in de volksvertegenwoordiging en beleidsbeslissingen nemen die door de volksvertegenwoordiging worden voorgelegd
- *Coproducent*: de inwoner is een actieve meedenker over probleemdefinitie, doelen beslissingen en uitvoering van beleid.
- *Klant*: de inwoner is degene die hetzij passief diensten aanvaardt, hetzij actief de dienstverlening mede vormgeeft dan wel corrigeert of zich beklagt.

Bij het betrekken van de inwoner bij het besluitvormingsproces moet goed worden overwogen hoe men de inwoner ziet. Als het gaat om het bevorderen van participatie zijn alleen de rollen kiezer en coproducent interessant, aangezien die rollen een bijdrage kunnen leveren aan het besluitvormingsproces. Daar waar de inwoner verschillende rollen kan hebben (en vaak tegelijk heeft!) moet voor zowel bestuurder als inwoner duidelijk zijn in welke hoedanigheid men deelneemt aan de participatie. Zo voorkom je het gebruik van participatie als een soort verkapt klachtenlijn (inwoner = klant) of als verkiezingsinstrument (inwoner = kiezer). De inwoner kan wel als kiezer worden gezien, maar dan als kiezer van verschillende beleidsvoorstellen. Er moet een duidelijke keuze worden gemaakt tussen de verschillende rollen, anders is het gevaar aanwezig dat verschillende verwachtingen van inwoners en bestuurders door elkaar gaan lopen.

De samenstelling van een dorpsraad

Ook het selecteren van inwoners zal altijd een normatief vraagstuk blijven. Vele initiatieven voor het betrekken van de inwoner bij de besluitvorming zorgden alleen voor een grote betrokkenheid van inwoners die al betrokken waren. Dit fenomeen wordt selectieve participatie genoemd, het participeren van een klein betrokken deel van de bevolking welke qua eigenschappen niet representatief is voor de totale bevolking. Het is belangrijk om te beseffen dat selectieve participatie niet noodzakelijk niet-representatief hoeft te zijn, maar wel enkel zorgt voor een consolidatie van de participatie.

Bij de selectie van inwoners worden maatschappelijk betrokkenen zoals voorzitters van sportverenigingen veel genoemd. De legitimatie van deze deelnemers is minder groot dan vaak wordt verondersteld. Deze

voorzitters worden namelijk gekozen in de functie van bestuurslid van een vereniging, niet als behartiger van algemene belangen van de leden. Daarnaast is het de vraag of de belangen van de vereniging overeen komen met de belangen van de leden en de eigenbelangen van de voorzitter. Wie participeert er dus eigenlijk, de inwoner, de voorzitter of de vereniging? Er moet dus worden gerealiseerd dat één deelnemer verschillende, soms tegenstrijdige, belang heeft waar bij de selectie van deelnemers rekening mee moet worden gehouden.

Een andere mogelijkheid is om (zoals bij de dorpsraad Stompwijk) verkiezingen te houden. Daarbij dan ook nadenken wie er gekozen mag worden (woonachtig in het werkgebied van de dorpsraad, 18 jaar of ouder, enz.). Wie er niet in de dorpsraad mag zitten (burgemeester, wethouder, raadsleden, fractieassistenten, ambtenaar werkzaam voor de gemeente met uitzondering van ..., enz.). Aan wie de dorpsraad adviseert (college en/of raad). Of en hoe er een koppeling komt van de dorpsraad naar de ambtelijke organisatie (ondersteuning). Vergoedingen, jaarlijks overleg, adviesplicht bij bepaalde college- en raadsbesluiten, evaluatie.

De rol / bevoegdheid van een dorpsraad

Voor bestuurders is het interessant participatie van inwoners, door middel van een dorpsraad, te overwegen, belangrijke vraag daarbij is echter in welke mate kan en mag de dorpsraad participeren? Die vraag is niet makkelijk te beantwoorden. Ten eerste moet er onderscheid worden gemaakt tussen het instrument van participatie en de inhoud van participatie. Om met dat laatste te beginnen, de vraag die hierbij gesteld moet worden is: waar laat ik de dorpsraad over participeren? De kleur van de stoeptegels, de naam van de nieuwe straat, de invulling van de begroting?

Er vindt nu ook al participatie plaats op andere manieren zoals het organiseren van een inspraakavond, hoorzittingen, oriënterende bijeenkomsten en kernbezoeken. De keuze voor een dorpsraad is deels gekoppeld aan de inhoud van het vraagstuk, maar is ook van invloed op de mate van participatie. Hoe laag wordt namelijk de drempel om te participeren, hoeveel tijd is de deelnemer er mee bezig?

Dat is echter nog niet alles. Laatste vraag die namelijk moet worden gesteld: wat geef ik als bestuurder weg? Pröpper ontwikkelde een participatieladder, waarop verschillende niveaus van participatie zijn te onderscheiden. Het gaat bij deze vraag om de hoeveelheid invloed die de dorpsraad krijgt van de bestuurder. Hoe hoger op de ladder, hoe interactiever het beleid, hoe groter de invloed van de inwoner op de beslissing en hoe meer de bestuurder dus uit handen moet geven. De ladder ziet er als volgt uit:

5. Meebeslissen
4. Coproduceren
3. Adviseren
2. Raadplegen
1. Informeren

Deze drie componenten, de inhoud van de vraag, het instrument en de plek op de participatieladder bepalen samen de mate waarin de inwoner participeert. Bestuurders moeten voor zichzelf bepalen hoeveel invloed de inwoner op welke manier over welk onderwerp mag uitoefenen. Gaat men uit van de coproducerende rol van de inwoner, dat heeft met het over de traprede drie, vier en vijf. Ziet men de inwoner meer in de kiezerrol dan gaat het meer over de trede een, twee en drie. Vindt men dat de inwoner vooral als klant moet worden gezien, dan gaat het slechts om de trede een en twee.

De onderwerpen voor een dorpsraad

Naast bovenstaande discussiepunten moet ook worden gesproken hoe deze participatie daadwerkelijk zou kunnen worden ingevuld. In de literatuur zijn een aantal vereiste opgesteld aan succesvolle burgerparticipatie. Succesfactoren voor optimale participatie zijn:

- de discussie gaat over onderwerpen op het niveau van de inwoners
- de discussie en het proces zijn helder voor de inwoner
- de discussie gaat over tastbare onderwerpen
- er bestaat wederzijds vertrouwen dat dit doel ook daadwerkelijk wordt nagestreefd
- het is duidelijk wat de gemeente van plan is met de mening van de inwoners (via de dorpsraad) te doen
- de positie van de dorpsraad is duidelijk
- het overleg is informeel (in ieder geval niet te administratief-bestuurlijk)

Voor- en nadelen van burgerparticipatie

Ten slotte de voor- en nadelen van inwonersparticipatie. In de theorie over worden vele voor- en nadelen genoemd. In deze notitie worden er tien weergegeven, waarbij meteen moet worden gezegd dat deze lijst niet uitputtend is.

Voorstanders stellen dat de democratie wordt versterkt door inwoners participatie, omdat dit leidt tot (Woerdman, 1999):

- het verkleinen van de afstand tussen burgers en politici
- het vergroten van politieke betrokkenheid van de burgers
- het vergroten van de afstemming van overheidsbeleid op wensen van de burgers
- het vergroten van de legitimiteit en representativiteit van de partijdemocratie
- het doorbreken van politieke impasses.

Tegenstanders stellen echter dat inwonersparticipatie de democratie verzwakt, omdat dit leidt tot (Woerdman, 1999):

- het vergroten van de rol van eigenbelang in de politiek
- het vergroten van de mogelijkheid van onzorgvuldige besluitvorming
- het verkleinen van de ruimte voor compromisvorming
- het verkleinen van de representativiteit van de representatieve democratie
- het vergroten van maatschappelijke conflicten, door de directe betrokkenheid van burgers.